

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Тези доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(9–10 травня 2024 року, м. Львів)

За загальною редакцією
Наталії ПАВЛЕНЧИК

Львів
ЛДУФК ім. Івана Боберського
2024

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПОТРЕБА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ Й СПОРТУ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Алла Соколова

кандидат економічних наук, доцент

Старопольська академія прикладних наук у Кельцях (Польща)

Анна-Марія Гуменюк

магістр

Старопольська академія прикладних наук у Кельцях (Польща)

Культура й спорт відіграють важливу роль у розвитку сільських територій, оскільки впливають на якість життя, духовний розвиток та соціальну активність сільських жителів. Культурні заходи, фольклорні фестивалі, художні вистави й спортивні події поліпшують якість життя. Спорт забезпечує підвищення рівня здоров'я сільських мешканців, оскільки активний спосіб життя зменшує ризик хвороб і зміцнює їх фізичний стан. Окрім того, спортивні заходи об'єднують людей, сприяють формуванню спільнот і розвиткові соціальних зв'язків в умовах децентралізації влади й реформування самоврядування.

Результати здійснення реформи децентралізації на території Західного Полісся (Волинська, Житомирська, Рівненська й Чернігівська області, які займають 16,8% загальної території країни) свідчать про підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування в збільшенні надходжень до місцевих бюджетів й пошуку резервів їх наповнення, поліпшення ефективності використання отриманих податків і зборів тощо [1, 2]. Досліджуваний регіон займає провідне місце в Україні за темпами адміністративних перетворень: на 1 січня 2023 р. створено 241 територіальну громаду (далі – ТГ) – 16,7% від усіх створених ТГ в Україні [3].

Важливим складником соціальної інфраструктури села є гуманітарна сфера, яка охоплює заклади освіти, культури, охорони здоров'я, фізкультури і спорту тощо. У табл. 1 наведено видатки місцевих бюджетів ТГ Західного Полісся на культуру (загальний фонд) усього та з розрахунку на одного мешканця.

Таблиця 1

**Видатки місцевих бюджетів на культуру
в територіальних громадах Західного Полісся у 2021–2022 рр.**

Країна / області	Видатки на культуру (загальний фонд), усього, млрд грн			Видатки на культуру (загальний фонд) на одного мешканця, грн		
	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021р., +,-	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021р., +,-
Україна, усього	10,38	9,08	-1,3	287,20	263,16	-24,04
Західне Полісся, зокрема області, млн грн	1269,74	1212,51	-57,23	291,63	282,18	-9,45
Волинська	277,59	272,69	-4,90	269,38	266,99	-2,39
Житомирська	344,37	317,95	-26,42	286,49	269,67	-16,82
Рівненська	323,46	337,33	13,87	280,97	295,44	14,47
Чернігівська	324,32	284,54	-39,78	329,67	296,61	-33,06
у % до всього по Україні	12,2	13,4	1,2	x	x	x
Західне Полісся, +, - до України	x	x	x	4,43	19,02	x

Джерело: розраховано за даними [4].

За 2021–2022 рр. загальна сума видатків на культуру в територіальних громадах Західного Полісся знизилася на 57,23 млн грн і становила в середньому 282,18 грн на одного мешканця. Попри військову агресію, громади Рівненської області спромоглися збільшити видатки на культуру за 2021–2022 рр. на 13,87 млн грн. У середньому на одного мешканця областей Західного Полісся видатки становили 282,18 грн, що на 19,02 грн вище, ніж у середньому по Україні. У контексті цього дослідження варто підтримати І.В. Прокопу, який вважає, що витрати на освіту, охорону здоров'я, культуру тощо з розрахунку на одного споживача послуг у сільській місцевості мали б бути визначені на вищому рівні, ніж у містах, і диференційовані залежно від регіональних особливостей сільського розселення [5, с. 128–129].

У табл. 2 наведено видатки місцевих бюджетів ТГ Західного Полісся на розвиток фізичної культури й спорту (загальний фонд) усього та з розрахунку на 1 мешканця. За 2021–2022 рр. загальна сума видатків на спорт у територіальних громадах Західного Полісся знизилася на 22,55 млн грн і становила в середньому 106,93 грн на 1 мешканця.

Таблиця 2

**Видатки місцевих бюджетів на розвиток спорту
в територіальних громадах Західного Полісся у 2021–2022 рр.**

Країна / області	Видатки на спорт (загальний фонд), усього, млрд грн			Видатки на спорт (загальний фонд) на одного мешканця, грн		
	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021 р., +, -	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021 р., +, -
Україна, усього	4,90	4,32	-0,58	135,76	125,37	-10,39
<i>Західне Полісся, зокрема області, млн грн</i>	481,87	459,32	-22,55	110,71	106,93	-3,78
Волинська	113,44	114,07	0,63	110,08	111,66	1,58
Житомирська	123,23	109,33	-13,9	102,52	92,73	-9,79
Рівненська	128,68	135,63	6,95	111,78	118,79	7,01
Чернігівська	116,52	100,29	-16,23	118,45	104,55	-13,9
у % до всього по Україні	9,8	10,6	0,8	x	x	x
Західне Полісся, +, - до України	x	x	x	-25,05	-18,44	x

Джерело: розраховано за даними [4].

Варто зазначити, що в досліджуваному регіоні територіальні громади користуються послугами, які надає Програма «Підтримка реформи децентралізації в Україні / U-LEAD з Європою: програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку». Ця програма діє в Україні від 2016 року й підтримує насамперед секторальну децентралізацію в соціальній сфері: охорону здоров'я, освіту, культуру, спорт

і надання адміністративних послуг. Програма також консультує громади з питань місцевих фінансів й управління людськими ресурсами.

Отже, розширення фінансових і юридичних повноважень органів місцевого самоврядування сільських територій, як наслідок реформи децентралізації, позитивно впливає на розвиток культури й спорту на сільських територіях. Наявність культурних закладів (клубів, бібліотек, музеїв) сприяє розвиткові інтелектуального потенціалу сільського населення. Спортивні заходи можуть привертати туристів, сприяти розвиткові інфраструктури й створювати нові робочі місця.

Список використаних джерел

1. Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України № 807 ІХ від 17.07.2020 р.
2. Офіційний державний сайт України «Децентралізація». URL: https://decentralization.gov.ua/newrayons?area_id=&sort_by_otg_count=&sort_by_villages_count=&sort_by_square=&sort_by_population= (дата звернення: 28.02.2024).
3. Савчук П. П., Соколова А. О., Поліщук М. О., Гонта Н. А. Сучасні реалії та оцінювання децентралізаційних перетворень на сільських територіях: регіональний аспект. *Development trend soft he world agriculture in the XXI-st century: the view of the modern scientific community: scientific monograph*. Riga: Baltija Publishing, 2022. S. 234–257. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-203-6-10>.
4. Бюджети територіальних громад України: інформ.-аналіт. дашборд. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14281?page=3>. (дата звернення: 29.02.2024).
5. Прокопа І. В. Життєзабезпечення сільського населення: наслідки старих та орієнтири нових реформ. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 121–130.